

Augustus nieuwsbrief

Beste leensters, leners en andere belangstellenden

Veel kunst deze maand.

Pas de laatste vijftig jaar is de 'gelijkberechtiging' van vrouwen in de kunst toegenomen. Vrouwen in de kunst zijn er altijd geweest, maar vaak weinig zichtbaar. In het eerste kunstgeschiedenisboek (van Georgio Vasari-1550) stond

alleen *Properzia de' Rossi (1490-1530)* genoemd. Nu is er een nieuw kunstboek verschenen **Het grote Vrouwen Kunst Boek**, een soort encyclopedie van vrouwelijke kunstenaars. De Britse *Rebecca Morrill* heeft met haar medewerkers een grote verscheidenheid aan kunstenaressen (meer dan 400), kunst-technieken, uit meer dan 50 landen verzameld. Ze noemt als eerste kunstenaressen Kora van Sicyon die rond 650 voor Christus het silhouet van haar minnaar op een rots tekende. Vervolgens komen in alfabetische volgorde de andere kunstenaressen aan bod. Ieder heeft één pagina waarop een korte biografie met achtergrondinformatie en een kenmerkende forse, full colour (als het geen origineel in zwart-wit is) reproductie.

De kunst in het boek gaat van schilderkunst naar sculptuur, van fotografie, video, performance tot installatie. Van Judith Leyster tot Alice Neel, van Eve Arnold tot Dorothea Tanning, maar ook Vanessa Beecroft, Frida Kahlo en Georgia O'Keefe. Nederlandse vertegenwoordigsters zijn Judith Leyster, Maria van Oosterwijck, Rachel Ruys, Anna Maria van Schuurman, Marlene Dumas, Iris Kensmil, Marlow Moss en Rieneke Dijkstra.

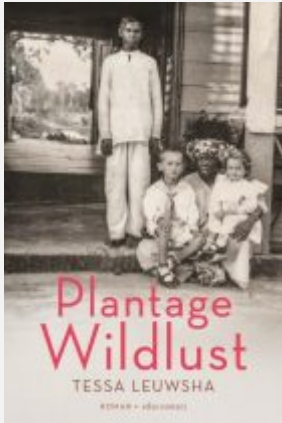
De titel van het boek verwijst naar een essay van Linda Nochlin uit 1971 met als titel *Why have there been no great women artists*. Een van de oorzaken is het feit dat vrouwen van gerenommeerde kunstopleidingen geweerd werden en als je niet tot de blanke middenklasse behoorde en geen man was, dan was het bijna ondoenlijk om kunstenaress te worden. Toch blijken er genoeg vrouwen te zijn die (vaak binnenshuis) of in een beschermde omgeving tekende of schilderde.

Het grote Vrouwen Kunst Boek is (natuurlijk) niet het eerste boek dat zich bezig houdt met vrouwen in de kunst. Vanuit verschillende invalshoeken of periodes in de kunst hebben meerdere m.n. vrouwen zich bezig gehouden met wat vrouwen aan kunst maakten en hoe ze dat deden. In onze bibliotheek hebben we een leuke en interessante verzameling titels over het onderwerp. Op volgorde van verschijningsdatum:

- *Women Artists 1550-1950* van Ann Sutherland Harris and Linda Nochlin (1976)
- *Vrouwenwerk* van Germaine Greer (1980)
- *Women Artists. An illustrated history* van Nancy Naples en Manisha Desai (1991)
- *Female Gazes* van Elizabeth Martin en Vivian Meyer (1997)
- *Vrouwen en kunst in de Republiek: een overzicht* van Els Kloek (1998)
- *Elck zijn waerom, vrouwelijke kunstenaars in België en Nederland (1500-1950)* van Katlijne van der Stighelen en Mirjam Westen (1999)
- *Muzen aan het werk : vrouwenlevens in de kunsten* van Marga Altena (2003)
- *Vrouwenstreken, vrouwelijke schilders in de Nederlanden (1550-nu)* van Katlijne van der Stighelen (2010)
- *Herstory of art* van Karin Haanappel (2012)
- *Penseelprinsessen & broodschilderessen vrouwen in de beeldende kunst 1808-1913* Hanna Klarenbeek (2012)

Onlangs uitgebrachte titels

- In **Plantage Wildlust** vertelt *Tessa Leuwsha* over de pasgetrouwde Oscar, die aan het begin van de 20e eeuw reist naar Suriname, om er een nieuwe start te maken als directeur van plantage Wildlust, ver van zijn tirannieke vader in Middelburg. De slavernij is voorbij, contractarbeiders plukken de koffiebossen. Maar het blijkt helemaal niet zo makkelijk. Het broeit erg tussen de bewoners, die uit alle windsteken komen en verschillende achtergronden en bedoelingen hebben. Bovendien valt het leven op deze afgelegen plek zijn vrouw Janna behoorlijk tegen. De Surinaams-Nederlandse schrijfster laat zien dat de koloniale geschiedenis in Suriname niet zwart-wit is. 'De werkelijkheid is/was dat iedereen in het onderdrukkende slavernijsysteem een eigen voordeel probeerde te halen', vertelt ze in de NRC.

- **De vrouw van de Shogun** gaat vooraf aan *Lesley Downer's De laatste concubine* en speelt zich af in Japan, 1853. Als dochter van de Satsuma-clan heeft de mooie, koppige Okatsu geleerd om paard te rijden, het zwaard te hanteren en nergens bang voor te zijn. Maar als ze 17 jaar is, verschijnen voor de kust van Japan westerse oorlogsschepen die eisen dat het voor de buitenwereld afgesloten, protectionistische Japan zijn grenzen openstelt voor internationale handel. Zonder dat ze daar zelf iets over te zeggen heeft, wordt Okatsu door de krijgshoofd van haar clan uitverkoren voor een speciale missie. Ze reist als prinses Atsu naar de hoofdstad Edo, waar ze wordt geïntroduceerd aan het hof van de shogun. Ze zal aan hem uitgehuwelijkt worden en moet hem er vervolgens van zien te overtuigen het diep verdeelde land te verenigen tegen de westerse invasie. Maar binnen de muren van het vrouwenpaleis, waar een hofhouding van drieduizend vrouwen in een gouden kooi leeft, gonst het van de intriges.

- **De stof in haar handen** van de Italiaanse *Bianca Pitzorno* speelt zich af op Sardinië, begin 20e eeuw, de tijd dat alle kledingstukken nog op maat gemaakt worden. Een meisje leert alle kneepjes van het vak van haar grootmoeder: van zomen tot het aanbrengen van veters en knoopsgaten. Daarna begint ze als naaister aan huis te werken om zo haar eigen geld te verdienen. In elk huis luistert ze, tijdens het opmeten, het knippen, het naaien, naar de verhalen van eigengereide vrouwen om haar heen: de eigenzinnige Esther, die paardrijdt als een man en natuurkunde studeert, de vrijgevochten Amerikaanse Lily Rose die een pistool in haar korset verstopt en de hebzuchtige zussen Provera. Zo wordt ze een jonge vrouw die vecht voor haar onafhankelijkheid en voor haar dromen, in een wereld die gedomineerd wordt door mannen.

- In **De kler** van *Shantie Singh* wordt een vermiste jonge Rotterdamse moeder dood aangetroffen. De pers ruikt bloed. Waar faalde de hulpverlening? Wat doet de gemeente om vrouwen te helpen die onder de radar van alle officiële instanties leven? De Hindoestaanse Uma krijgt de opdracht om tot de laag verborgen vrouwen door te dringen. Hoe verder ze komt, hoe complexer het probleem blijkt te zijn en hoe harder ze met onvrijheid en dwang in haar eigen relatie wordt geconfronteerd.

- **Ik weiger na te denken** is een roman van de Noorse schrijfster *Lotta Elstad* over een 33-jarige freelancejournaliste uit

Oslo. Ze zit in een crisis nadat haar vriend een punt achter hun relatie heeft gezet. Als vlucht poging pakt ze het vliegtuig naar Griekenland - een reis die heel anders uitpakt. Eenmaal thuisgekomen ontdekt Hedda dat ze zwanger is - een probleem dat zij met een abortus snel denkt te kunnen oplossen. Maar alles loopt anders wanneer zij in de wettelijk vastgelegde bedenktijd wordt geconfronteerd met grote levensvragen waar zij doorgaans haar ogen voor sluit. Met zowel humor als ernst laat Lotta Elstad haar licht schijnen op thema's als liefde, onafhankelijkheid en vrouwelijke zelfbeschikking. "Een feministische voltreffer" - wat dat ook moge zijn...

- **Bloemen van de duisternis** van *Tatiana de Rosnay* is een roman over de macht van kunstmatige intelligentie, vanuit het perspectief van drie generaties vrouwen, tegen de achtergrond van het Parijs van de nabije toekomst. Uit een recensie: "Atwoodiaanse dystopie, waarin De Rosnay alle ingrediënten die we van haar kennen verwerkt: een beklemmend huis, huwelijksgeheimen, eenzaamheid, Virginia Woolf en een verrassend einde. Zeer geslaagd!"

- Le Point

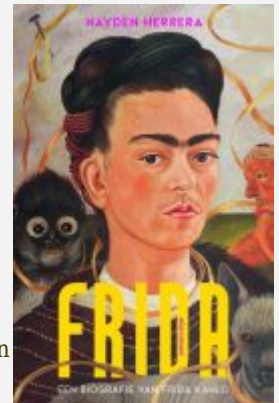
- De Duitse schrijfster *Carmen Korn* is begonnen aan een trilogie, *De Nieuwe Tijd*, waarvoor ze zich liet inspireren door de vrouwen uit haar eigen familie: haar grootmoeders, hun zussen en schoonzussen. Als jong meisje zat ze vaak naar hen te luisteren als ze het over de oorlog, over liefde of over hun dromen hadden. Deel 1, ***Dochters van een nieuwe tijd***, speelt zich af in Hamburg net na de Eerste Wereldoorlog. Vier jonge vrouwen en vriendinnen verschillen in karakter en afkomst, maar hopen allemaal op een nieuwe tijd. Samen zien ze de wereld transformeren: van de wederopbouw van Duitsland na een tragische nederlaag in de oorlog en de opkomst en ondergang van de Weimarrepubliek, tot de verschrikkingen van de naziheerschappij.

- In ***Reizen naar de midzomerzon*** van *Tory Bilski* ontmoet een aantal Amerikaanse vrouwen elkaar in juni elk jaar op een paardenboerderij aan de noordkust van IJsland. Een week lang verruilen ze hun alledaagse leven voor het buitengewone leven op deze boerderij aan het einde van de wereld. Hun vriendschap wordt met de jaren hechter en ze delen steeds meer met elkaar. Van drama's rondom onhandelbare tieners en hulpbehoevende ouders tot financiële en echtelijke zorgen. Deze vriendschap, hun band met de paarden en de warmte van de midzomerzon geven de vrouwen de energie om alle uitdagingen die hun thuis te wachten staan weer aan te kunnen.

Non-fictie

- Dit najaar zou in het Drents Museum een overzichtstentoonstelling beginnen van het werk van Frida Kahlo. Gezien de corona-omstandigheden is besloten deze uit te stellen naar 2021. In het kielzog is al wel een heruitgave verschenen van ***Frida - een biografie van Frida Kahlo***. Daarin wordt beschreven hoe de Mexicaanse schilderes *Frida Kahlo* (1907-1954) zich ontwikkelde tot een belangrijk surrealistische schilder, die pas een jaar voor haar dood erkenning begon te krijgen. Met haar man, de toen gevierde schilder en volksheld *Diego Rivera*, leidde ze een stormachtig leven, tot haar gezondheid haar aan bed kluisterde. De biografie geschreven door de Amerikaanse kunsthistoricus *Hayden Herrera* wordt boeiend en evenwichtig genoemd. De vele opgenomen brieven van Frida Kahlo maken het geheel extra levendig. Ook haar werk wordt goed en duidelijk besproken.

- Als studente liep *Sarah Ramey* een urineweginfectie op. Volgens de dokters moet ze er met een antibioticakuur snel vanaf zijn. Na zes maanden is de infectie er nog steeds, en al snel volgen er meer ernstige klachten, waar niemand de precieze oorzaak van weet. Ze is nu veertien jaar chronisch ziek. Uit onderzoek blijkt dat een op de vier vrouwen rondloopt met mysterieuze, onzichtbare klachten. Sarah Ramey noemt hen WOMI's, women with a mysterious illness. Ze lijken niet op elkaar, ze kleden zich niet gelijk, ze hebben geen geheime manier van elkaar begroeten, geen speciale ontmoetingsplek en geen geheimschrift. De Amerikaanse schreef ***Handboek voor vrouwen met mysterieuze kwalen*** over deze vrouwen met mysterieuze kwalen. Ze zijn overal.

- *Deborah Orr* was een Schots journaliste die werkte voor the Guardian en the Independent. Vorig jaar overleed ze en nu is haar memoir ***Motherwell*** postuum verschenen. Na het overlijden van haar moeder keert ze terug naar haar ouderlijk huis in het Schotse dorpje Motherwell. Tijdens het opruimen van de secretaire van haar ouders komt ze voorwerpen tegen die herinneringen oproepen aan haar jeugd. Aan de huizen waar ze woonden en aan haar schooltijd, maar ook aan de jaloezie van haar moeder, de spanningen thuis, de uitgesproken vijandigheid. Pas nu kan ze duidelijk zien hoe disfunctioneel haar familie was, en hoe allesbepalend de invloed van haar moeder op de rest van haar leven is geweest.

- De 18-jarige *Ingeborg Bachmann* (1926-1973) vertelt enthousiast in haar ***Oorlogsdagboek*** over de mooiste zomer van haar leven. Ze beschrijft hoe zij het einde van de oorlog heeft beleefd. De diepe verwantschap met de Britse soldaat Jack Hamesh draagt bij aan haar jubelstemming. De gesprekken met hem, een Joodse man die in 1938 als kind uit Wenen moest vluchten en zijn ouders verloor in de holocaust, drukken een stempel op haar. Hij zal haar, nadat hij zich in het toenmalige Palestina gevestigd heeft, in aangrijpende brieven beschrijven hoe zij hem het geloof in de mensheid teruggaf. Zijn brieven zijn toegevoegd aan het indrukwekkende dagboek van Ingeborg Bachmann. Samen vormen ze een uniek document van de dialoog en de toenadering tussen kinderen van de slachtoffers en die van de daders.

Thrillers

- Weten ouders wel wat een vechtscheiding doet met een kind? *Saskia Noort* vraagt het zich af in haar column van 20 juni in het *AD* waarin zij uitlegt waarom zij de thriller ***Bonuskind*** heeft geschreven „vanuit het perspectief van een kind”. De 15-jarige Lies wordt op een ochtend wakker met het gevoel dat haar moeder Jet iets is overkomen. Haar bed is niet beslapen en ze heeft haar mobiele telefoon thuis laten liggen. Haar vader en zijn nieuwe vriendin Laura schakelen de politie in, ze geloven dat het te maken heeft met haar mentale toestand: ze zou de scheiding nooit te boven zijn gekomen en heeft daarom besloten te verdwijnen. Of erger. Lies weet echter zeker dat ze dat nooit zou doen en gaat zelf op onderzoek uit.
- ***Welterusten, mama*** is een Koreaanse thriller van *Mi-ae Seo*. Ze neemt je mee in het brein van een veroordeelde seriemoordenaar. Terwijl hij tot op heden weigerde met iemand te spreken, wil hij nu geïnterviewd worden. Hij vraagt speciaal naar forensisch psychologe Seonkyeong, die uit nieuwsgierigheid toestemt. In Amerika is de thriller overladen met grootse complimenten.

Activiteiten en boeken-nieuws in Utrecht en daarbuiten:

- Nog t/m 6 september is in museum Beelden aan Zee te zien werk te zien van ***Germaine Richier. Mensbeeld - Mensbeest***, met werk van een van de belangrijkste beeldhouwers van vlak na de Tweede Wereldoorlog in Frankrijk. Het oppervlak van haar sculpturen is ruw, bekrast, aangevreten en bloedend. Haar beelden, half mens en half dier, laten de naoorlogse psyche zien: aan de ene kant verscheurd, aangeslagen en animaal, aan de andere kant weerbaar en levenslustig. Ook van grote invloed op haar kunst waren haar jeugd in de natuur van de Provence, de ideeën van surrealisten en existentialisten in haar directe omgeving. Ze ondervond veel weerstand als vrouwelijke beeldhouwer en koos voor het artistieke experiment. Destijds (1955 en 1959) was haar werk te zien in het Amsterdam's Stedelijk, en nu dus weer voor het eerst in Scheveningen.

Meer info: <https://www.beeldenaanzee.nl/nl/germaine-richier>

- Nog t/m 30 augustus is in huis Marseille in Amsterdam de tentoonstelling te zien ***Viviane Sassen, Venus & Mercury***. Viviane Sassen is een Nederlands beeldend kunstenaar en fotografe. Voor deze monumentale tentoonstelling heeft ze zich laten inspireren door geschiedenissen rond het Franse hof in Versailles (o.a. die van Marie Antoinette) en de geschiedenis van het Amsterdamse grachtenpand Huis Marseille. Zij verweefde meerdere verhalen tot een melancholisch geheel doordrenkt van erotiek, macht, intrige, ziekte, verval en dood, waarbij Venus verwijst naar lust en liefde en Mercury naar kwik. Elke zaal vertelt een afzonderlijk verhaal dat vergezeld gaat van poëtische teksten van Marjolijn van Heemstra. Een aantal daarvan wordt door actrice Tilda Swinton voorgedragen in een voice-over bij een hypnotiserende video-installatie.

Meer info: https://huismarseille.nl/tentoonstellingen/viviane-sassen-2/?mc_cid=f88816bd37&mc_eid=abd749ef32

- Op zondag 9 augustus staat de programmareeks 'Walk the Line' van TivoliVredenburg in het teken van ***Literatuur en het gesproken woord***. Schrijvers en dichters kunnen als geen ander de kern van de tijdsgeest raken met verrassende inzichten en rake woorden. Samen met een aantal literaire clubs van Utrecht worden uiteenlopende schrijvers en performers gepresenteerd, die zich uitspreken over de vraag: 'wat is thuis?' Via een tour door de verschillende zalen kom je langs o.a. Aafje de Roest en Ellen Deckwitz die zullen spreken, voorlezen, performen. Er zijn zowel 's middags als 's avonds tours op meerder tijdstippen.

Meer info: <https://www.tivolivredenburg.nl/agenda/walk-the-line-literatuur-spoken-word-09-08-2020/>

- Alleen nog in augustus is in museum De Pont een video nieuwe installatie te zien van ***Marijke de Roover, A realistic portrayal of someone using love as an escapist drug***. Hierin fileert de Belgische kunstenaar geïstitutionaliseerde denkbeelden over de liefde. Ze doet dat aan de hand van beelden uit de mainstream cultuur (films, popsongs, video's) en hoe daarin de liefde wordt verbeeld en bezongen. Die tussen man en vrouw, jongen en meisje, welteverstaan. Want ondanks het succes van de incidentele Hollywood-film of televisieserie met een homo- of lesbische thematiek, loopt de liefde in de populaire cultuur volgens gebaande heteroseksuele paden. In haar universum echter voldoet de liefde niet aan sociale en culturele normen, rollen en verwachtingspatronen, maar kent deze juist vele queer verschijningsvormen. Dominante ideeën over man-vrouwrelaties, moederschap, seksuele identiteit en voortplanting komen in een hoog tempo voorbij en worden via citaten uit musicals, opera en film gedemonteerd.

Meer info: <https://depont.nl/tentoonstelling/marijke-de-roover-15-feb-3-mei-2020>

Bibliotheeknieuws:

- Deze maand zal de bibliotheek weer gewoon open zijn op de aangegeven tijden. Iedereen is van harte welkom om boeken

te lenen en terug te brengen.

- In september gaat de **leesgroep** aan een nieuw seizoen beginnen. We lezen en bespreken op 8 vrijdagmiddagen romans of verhalen van Nederlandse en buitenlandse schrijfsters. Dit jaar zullen dat waarschijnlijk romans zijn van de afgelopen 2-3 jaar. Het programma en de data zijn binnenkort bekend (zie www.vrouwenbibliotheek.nl).

Gezien de beperkte ruimte in de bibliotheek zelf worden de middagen tijdelijk elders gehouden, op de werkplek van een van de deelnemers.

De beperkte ruimte maakt het op dit moment ook lastig om ruimte te bieden aan een eventuele nieuwe leesgroep. Mocht dit veranderen, dan zal ik erover berichten.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

De testamenten van Margaret Atwood, *De zeemantel en andere verhalen* van Nayrouz Qarmout, *Fantoomliefde* van Laura Freudenthaler, *Waarom ik van Simone de Beauvoir houd* van Regine Dugardyn, *Mathilde* van Leila Slimani, *10 minuten 38 seconden in deze vreemde wereld* van Elif Shafak, *Handboek voor vrouwen met mysterieuze kwalen* van Sarah Ramey, *Let op mijn woorden* van Griet Op de Beeck, *Meer hoeft dan voet* van Marjolijn van Heemstra, *Roza Luxemburg, biografie* van H. Hirsch

Al wat ouder: *Godenlunch* en *Winterkinderen* van Ammy Langenbach

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2020/07/03/simone-de-beauvoir-door-kate-kirkpatrick/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2020/07/05/de-kaalvreter-door-machteld-seigmann/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2020/07/07/de-wereld-die-we-kenden-door-alice-hoffman/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2020/07/28/brieven-in-de-nacht-door-hoda-barakat/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2020/07/30/de-nieuwe-feministische-leeslijst-door-marja-pruis/>

De leenbijdrage voor 2020 is opnieuw vastgesteld op € 26,- (vanaf augustus 2020 € 15,-). Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn.

Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van *Stichting Es Scent* ovv naam en '**leenbijdrage 2020**'. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden en veel recensies, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Marjolein Datema

Utrecht, 31 juli 2020